

Wstęp

Polityka Unii Europejskiej wobec Azji stanowi fascynujący obszar analizy i refleksji na tle zmieniającej się rzeczywistości międzynarodowej. Unia, od momentu swojego powstania, zyskała pozycję znaczącego gracza na arenie międzynarodowej, wypracowując wyjątkowy model współpracy między państwami, który stał się wzorcem dla innych regionów na świecie. Z kolei Azja od połowy lat dziewięćdziesiątych XX w. stała się jednym z kluczowych obszarów dla polityki zagranicznej UE. To partnerstwo przekształcało się i rozwijało w odpowiedzi na zmieniające się okoliczności i wyzwania, stając się nieodłączną częścią globalnej strategii Unii.

Unia Europejska konsekwentnie podejmowała wysiłki w celu rozwijania stosunków z państwami i organizacjami międzynarodowymi w Azji w różnych obszarach. Pierwszym z nich jest gospodarka, w tym w szczególności polityka handlowa. Azja jest dla Unii jednym z najważniejszych partnerów handlowych, odpowiedzialnym za ponad jedną trzecią całości wymiany towarowej¹. Szczególną rolę odgrywają tu umowy handlowe, z takimi państwami jak Korea Południowa czy Japonia, które są akceleratorami współpracy gospodarczej.

Warto także zwrócić uwagę na współpracę polityczną i w dziedzinie bezpieczeństwa. Unia angażuje się w dialog polityczny z państwami azjatyckimi, wspierając stabilność i rozwiązywanie konfliktów w regionie. Istotne zadanie UE to walka z tzw. nietradycyjnymi zagrożeniami bezpieczeństwa².

Polityka UE wobec Azji nie ogranicza się jednak tylko do sfery ekonomicznej i bezpieczeństwa. Unia zaangażowana jest także w kwestie związane z ochroną środowiska, nauką oraz kulturą. Programy współpracy w dziedzinie badań naukowych, wymiany kulturowej i wspierania działań

---

1 Eurostat, *Asia–Europe Meeting: EU trade deficit at €244 billion*, 24.11.2021, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20211124-1> (dostęp: 25.10.2023).

2 T. Christiansen, E. Kirchner, S. Tan (red.), *The European Union's Security Relations with Asian Partners*, Palgrave Macmillan, Cham 2021.

na rzecz zrównoważonego rozwoju stanowią integralną część tego partnerstwa³.

Warto podkreślić, że polityka UE wobec Azji ma swoje korzenie zarówno w pragmatyzmie, jakim jest rozwijanie wymiany handlowej i relacji ekonomicznych, jak i w dążeniu do promocji wartości, takich jak demokracja, prawa człowieka i zrównoważony rozwój. Unia jako wspólnota, która zbudowana jest na fundamentach pokoju, demokracji i praworządności, stawia na eksport tych wartości na arenę międzynarodową, co przekłada się na jej aktywną rolę w Azji.

Celem niniejszej książki jest przybliżenie czytelnikowi polskiemu wybranych aspektów współpracy Unii z Azją w trzech wzajemnie powiązanych obszarach: polityce rozwojowej, współpracy w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych oraz działań UE na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Azji. Tematy te łączy to, że są istotnymi elementami polityki unijnej wobec Azji, a przy tym były w niewielkim tylko stopniu analizowane w polskiej literaturze przedmiotu⁴.

Publikacja powstała w ramach projektu „Europe as an Actor in Asia”, finansowanego przez Komisję Europejską w ramach programu Jean Monnet Module⁵. Projekt trwał trzy lata i obejmował trzy roczniki studentów studiów drugiego stopnia na kierunku stosunki międzynarodowe na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. W ramach zajęć „Asia in the Foreign Policy of the EU and Poland” (pierwszy rocznik) oraz „Azja w polityce Unii Europejskiej i Polski” (drugi i trzeci rocznik) studenci i studentki przygotowywali artykuły na wybrane przez siebie tematy. Była to część składowa zaliczenia przedmiotu. Autorzy i autorki najlepszych referatów mieli możliwość wyjazdu badawczego do państw Azji Południowo-Wschodniej, gdzie prezentowali swoje badania. Seminaria naukowe odbyły się w maju 2022 r. na École française d’Extrême-Orient w Chiang Mai (Tajlandia) oraz dwukrotnie w marcu i lipcu 2023 r. w Wietnamie na Uniwersytecie Fulbrighta oraz Vietnameso-German University. Co więcej, prace tych studentów zostały włączone do niniejszej monografii. Stąd też analizowane w tej książce państwa

---

3 Y. Cai, *China–Europe higher education cooperation: Opportunities and challenges*, „Frontiers of Education in China” 2019, t. 14, nr 2, s. 167–179.

4 A. Drzymała, *Rozwój stosunków gospodarczych Unii Europejskiej z krajami Azji a współpraca na rzecz zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016; T. Kamiński, *Polityka Unii Europejskiej wobec państw azjatyckich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2019.

5 Nr rejestracyjny: 620070-EPP-1-2020-1-PL-EPPJMO-MODULE.

były rezultatem starannej selekcji i doboru najlepszych rozdziałów, które nie tylko doskonale reprezentują różnorodność polityczną, ekonomiczną i kulturową, ale też dostarczają czytelnikowi wszechstronnego zrozumienia współczesnych wyzwań i zjawisk zachodzących w relacjach UE i Azji.

Tematem badań podjętych przez studentów była polityka Unii wobec Azji, ale każdy rocznik skupiał się na innym jej aspekcie. Pierwszy z nich analizował zagadnienie unijnej polityki rozwojowej wobec wybranych państw azjatyckich. Drugi – unijno-azjatycką współpracę w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych. Trzeci rocznik badał działania UE na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w Azji. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w układzie pracy, która składa się z trzech części. Każda zaczyna się od wprowadzenia do tematyki, a następnie mamy trzy rozdziały, które przedstawiają studia przypadku. Analogicznie do tematów prac poszczególnych roczników, pierwsza część dotyczy zagadnienia rozwoju i polityki rozwojowej UE wobec Azji, druga – problematyki zmian klimatu oraz unijno-azjatyckiej współpracy w tym zakresie, a trzecia część podejmuje kwestie działań UE na rzecz społeczeństwa obywatelskiego w Azji.

* * *

Zachęcamy wszystkich do lektury tej fascynującej książki, która zawiera nie tylko obszerne informacje na temat stosunków Unii z państwami azjatyckimi, ale także ukazuje bogactwo i różnorodność tej współpracy. Oto zatem trzy główne powody, dla których warto po nią sięgnąć: publikacja zawiera rozdziały na temat dziewięciu różnych państw azjatyckich, co daje dość kompleksowy obraz specyfiki i dynamiki relacji między UE a bardzo przecież zróżnicowanym kontynentem azjatyckim. Czytelnik ma szansę dowiedzieć się więcej o współpracy z takimi państwami, jak choćby Tadżykistan, Indonezja i Filipiny, które rzadko są tematem książek naukowych w Polsce; analizy zawarte w pracy dotyczą różnorodnych aktorów międzynarodowych. Autorzy i autorki nie ograniczają się wyłącznie do relacji między UE a danym państwem na poziomie międzyrządowym. W pracy przyjęto założenie, że polityka zagraniczna UE ma charakter wielopoziomowy⁶, angażujący różnych aktorów, w tym tych niepaństwowych. Autorzy wnikliwie przyglądają się więc także zaangażowaniu różnorodnych graczy, takich jak organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa czy

.....
6 J. Ciesielska-Klikowska, T. Kamiński, *Paradiplomacy and its impact on the EU Foreign Policy*, „Journal of Contemporary European Research” 2022, t. 11, nr 1, s. 4–31.

władze samorządowe. To podejście pozwala na pełniejsze zrozumienie, jakie siły wpływają na kształtowanie polityki unijnej w Azji; książka w pewnym sensie wpisuje się też w unijne motto „jedność w różnorodności”. Prezentowane studia przypadków obejmują szeroki zakres tematów, od kwestii gospodarczych po prawa człowieka, ale wszystkie one spięte są klamrą rozdziałów wprowadzających do każdej z części. To właśnie one szkicują obraz współpracy w danym obszarze, który pozwala na umieszczenie każdego ze studiów przypadku w szerszym kontekście.

Mamy nadzieję, że książka ta będzie nie tylko doskonałą lekturą dla studentów zainteresowanych zagadnieniami międzynarodowymi i polityką zagraniczną Unii, ale także cennym źródłem wiedzy dla badaczy. Niezwykle istotne informacje i perspektywy znajdują tu osoby, które na co dzień analizują politykę UE, oraz ci, którzy skupiają się na obszarze Azji.

Tomasz Kamiński i Natalia Matiaszczyk